

מא/א "נא ובשל מבושל אמרתי לך"
מא/א "תלמוד לומר אל תאכלו ממנו נא ובשל מבושל"
מא/ב "בשלמא נא, כתיב אל תאכלו ממנו נא"

"אל תאכלו ממנו נא"

הפעם נדון בפירוש "נא" בפסוק זה (שמות יב/ט), והאם זוהי אותה מילית "נא" הנפוצה מאוד במקרא? לכאורה, נראה כדברי ר' ד"ר רפאל בנימין פוזן (בספרו "העקיבות התרגומית בתרגום אונקלוס", ירושלים, תשס"ד, עמ' 175), כי בביאור בשר "נא" שבפסוק, נחלקו חז"ל:

מצד אחד, מפורש במכילתא דרבי ישמעאל (בא, מסכת דפסחא, פרשה ו): "אין נא' אלא חי", וכן מתרגם אונקלוס (וכן בתרגום המיוחס ליונתן) "כַּד חַי" (= זהה לתרגומו ל"יַעֲמַד חַי", ויקרא טז/י; ולתרגום יונתן ל"יִבְשֶׁר... חַי", שמואל א' ב/טו), כלומר, "נא" = בשר חי לגמרי שלא בושל או נצלה כלל.

מצד שני, מפורש במכילתא דרשב"י (על אתר, עמ' 13; וכן מדרש הגדול): "אין נא' אלא **שלא בשל כל צרכו**", וכן מתורגם בתרגום ירושלמי לתורה (הן בתרגום הקטעים המודפס במקראות גדולות לצד התרגום המיוחס ליונתן, והן ב"תרגום ירושלמי השלם", שהתגלה לפני שנות דור ברומא - "כתב יד ניאופיטי 1"): "מהבהב¹, וכך שיטת חז"ל בתלמוד הירושלמי (פ"ז ה"ב²) ובבבלי בסוגייתנו: "תנו רבנן: יכול אכל כזית חי - יהא חייב? תלמוד לומר: 'אל תאכלו ממנו נא ובשל מבושל', נא ובשל אמרתי לך [שחייב מלקות], **ולא חי** [שעל אכילת בשר חי - פטור]. יכול יהא מותר? תלמוד לומר: 'כי אם צלי אש'. היכי דמי נא? אמר רב³: כַּדְאִמְרֵי פְרָסְאֵי יַעֲבְרָנִים". על פי סוגיה זו, פרשו הראשונים⁴ ש"נא" איננו "חי" לגמרי, אלא שנצלה מעט "אותה צליה שבלשון פרסי קרויה אברניס" (לשון רש"י כאן), וכן פסק הרמב"ם הלכה למעשה: "**נא' שהזירה עליו תורה, הוא הבשר שהתחיל בו מעשה האור ונצלה מעט, ואינו ראוי לאכילת אדם עדיין**. אבל אם אכל ממנו בשר חי, אינו לוקה, ובטל מצנת עשה, שנאמר 'צלי אש' - הא שאינו צלי, אסור" (הלכות קרבן פסח פ"ח ה"ו). הרב פוזן נ"י תולה מחלוקת זו בזיקה לוויכוח בפירוש המילית "נא":

לדעת התנאים המפרשים⁵ "נא" לשון בקשה וזירוז (בדומה ל"אנא"), אין כל קשר בין "נא" זו לבין בשר "נא" האמור בקרבן פסח⁶. מכאן הגדרתם כי "נא" הוא הבשר שנצלה מעט.

כנגד זאת, אונקלוס המפרש את המילית "נא" כמילית זמן, ורגיל לתרגמה "כְּעֵן", במשמעות "עתה"⁷, אינו נמנע מלפרש בדרך זו את "אל תאכלו ממנו נא", ותרגומו "כַּד חַי" מכוון לפרשנות זו. וכבר העיר על זה ראב"ע בפירושו הקצר לשמות: "והמתרגם ארמית אמר 'כד' חי, והוא האמת... כאילו אמר: 'אל תאכלו כמו עתה' [=אלא, המתינו עד שייצלה (אפ"ר)], כי פירוש נא' בכל המקרא כמו 'עתה', על דעתנו"⁸.

לפי האמור, ההבנה הפשוטה⁹ במכילתא דרבי ישמעאל ובתרגום אונקלוס היא שאיסור התורה על אכילת "נא" - מתייחס לבשר חי לגמרי, אך ההלכה נפסקה שלא כמותם, אלא כדעות תנאים אחרים וכסוגיית הבבלי, ש"נא" - מתייחס לבשר שנצלה חלקית. נפקא מינה, שעל אכילת בשר חי לגמרי, אינו לוקה (אף שבטל מצנת עשה, כנ"ל בדברי רמב"ם¹⁰).

ברם - בכדי שלא "להרבות מחלוקות בישראל" - ניתן לפרש, שגם התנא במכילתא דרבי ישמעאל וגם אונקלוס הבינו "נא" כצלייה חלקית (!), אלא שניתן לכנות בשר הצלוי קצת כבשר "חי", יחסית לצלוי כל צרכו. בדרך זו מפרשים המלבי"ם (על אתר¹¹) ורמ"מ כשר (תורה שלמה¹², כרך יא, עמ' 101/ק"א), וכן משמע מרבנו חננאל¹³, שאת לשונו של רבא (להלן עא/א): "שעירי הרגלים: חי - נאכלין, צלי - אין נאכלין; ושמחה בחי - לִיפְא", מפרש ר"ח: "פי[רוש]: בשר נא". כדי שלא נטעה לפרש "חי" כפשוטו, הסביר ר"ח "נא", כלומר שצלוי קצת¹⁴.

¹ יש להעיר, כי בתרגום הקטעים המודפס במקראות גדולות צוין שמילה זו שייכת לפס' ח', כלומר כתרגום ל"צלי" (וכך הודפס אצל הרב כשר בתורה שלמה, בעמ' 95 (במקום בעמ' 100), אך פוזן מצטט את כת"י ניאופיטי: "לא תכלון מיניה מהבהב" - כלומר שייך לפס' ט'! וכן הביא הרב כשר בעמ' 101 בהערה קצג את הערוך המצטט את הירושלמי כאן!

² "אילו אמר לא תאכלו ממנו כי אם צלי אש ולא נאמר נא, הייתי אומר היבהבו וצלינו מותר, הוי צורך הוא שיאמר נא".

³ דק"ס

⁴ רש"י, ר"ח (!), המאירי.

⁵ סיפרי פרשת בהעלותך פיסקא פ ויאמר אל נא תעזוב אותנו, אין נא אלא לשון בקשה [=רש"י במדבר י לא]

סיפרי פרשת בהעלותך פיסקא קג ויאמר שמעו נא דברי, אין נא אלא לשון בקשה [=רש"י במדבר יב ו]

סיפרי פרשת בלק פיסקא קלד אעברה נא ואראה, אין נא אלא לשון בקשה [=רש"י דברים ג כה]

ברכות דף ט/א דבר נא באזני העם וגו' אמרי דבי ר' ינאי אין נא אלא לשון בקשה אמר ליה הקב"ה למשה בבקשה ממך לך ואמור להם לישראל בבקשה מכם שאלו ממצרים כלי כסף וכלי זהב [=רש"י שמות יא ב]

סוטה דף י/ב הכר נא למי נא אין נא אלא לשון בקשה אמרה ליה בבקשה ממך הכר פני בוראך ואל תעלים עיניך ממני [=רש"י בראשית לח כה]

סנהדרין דף מג/ב... שכן מצינו בעכן שאמר לו יהושע בני שים נא כבוד... ת"ר נא אין נא אלא לשון בקשה

סנהדרין דף פט/ב ויאמר קח נא את בנך אמר רבי שמעון בר אבא אין נא אלא לשון בקשה [=רש"י בראשית כב ב]

⁶ כך גם נראה מתוך ההשוואה לשפה הערבית, שאלה שתי מלים שונות: המילית = אנ (ראב"ע במדבר י/לא: "אל-נא [תעזב אתנו]. כמו עתה, וכן כל נא שבמקרא והוא **הפוך** [=אנ] בלשון ישמעאלי) ובשר נא = ני > נא* (ראב"ע שמות יב/ט: "והבשר החי נקרא בלשון ערבי ני"י, ואותיות אהו"י מתחלפים להם בלשונם כמו בלשוננו").

והשוה לל' רש"י שמות פרק יב פסוק ט אל תאכלו ממנו נא. שאינו צלוי כל צרכו קוראו נא בלשון ערבי:

⁷ "כע"י - קיצור של "כענת", המקבילה ל"כענת" העברית.

⁸ ואע"פ שאין ראייה לדבר זכר לדבר במדרש תנחומא וירא סימן ד הקושר בין שתי ה"נא":

"אתה אמרת להן **יוקח** אני נותן לבניך מצות פסח שנאמר (שמות יב) **ויקחו** להם איש שה,

אתה אמרת להן **נא** אני נותן לבניך מצות פסח אל תאכלו ממנו **נא** (שם)".

⁹ וכן הבין ב"שבות יהודה" על המכילתא (המובא בתורה שלמה), וכך סבור רר"ב פוזן.

¹⁰ וצ"ע, למה באמת חמור יותר האוכל נא מן האוכל חי. לכאורה ההיגיון הפוך! **ואשמח לשמוע פתרונות.**

¹¹ "והאמת..." אף שפותח בהצגת המחלוקת לכאורה בין המכילתא ות"א לבבלי.

¹² הוא מוכיח זאת מהערוך (ערך חי) משם רב האי גאון, שלשון הגמרא "האי קדרה **חייתא** [שרי לאנוחה ע"ש עם חשיכה בתנורא]" (שבת יח/ב) אינו "חייתא ממש".

¹³ רר"ב פוזן מציין בהערה 36 את ר"ח כמי שסובר כפשט ת"א, שבשר נא אינו מבושל כלל, ע"פ פירוש ר"ח לערובין נג/ב (המובא שם גם בתוס') ע"פ ת"א. אך לעני"ד צודק רמ"מ כשר שלא בא ר"ח לומר בביאור הנוטריקון אוש-פי-זכ-נא, ש"נא" הוא חי לגמרי, אלא חי יחסית. יצוין שר"ח בפסחים מא/א מפרש את הסוגיא ללא ציון שיש חולקים (כגון ת"א או הוא עצמו). לאור האמור, דומני שמבין הראשונים רק ראב"ע מפרש כפשט מכילתא דרי"ש ות"א ש"נא" = חי לגמרי. ועיין בנוסחאות השונות בתרגום רס"ג (מוער בקצרה בחומש תורת חיים).

¹⁴ בתורה שלמה, מילואים, עמ' 216, מביא מחלוקת משולשת מהו שיעור "נא" המדויק: כמב"ד, פחות, או יותר. ועיין דק"ס בגירסת כ"י"מ!!! וראה להלכה: ערוה"ש העתיד סימן קצב, י (עמ' קס). וע"ע בספר המפתח.